

Afgiftekantoor
Antwerpen X
P 602499

België / Belgique
P.B.
Antwerpen X
8/5572

vivat academia

tijdschrift van het Verbond der Vlaamse Academici

driemaandelijks

nr 138 januari, februari, maart 2008

*"Ressentiment
is één van de enige emoties
die je nooit loslaat,
maar ze heeft geen enkele zin.
Erger nog: ze is schadelijk,
maar op één of ander
moment in ons leven
hebben we er allemaal last van"*

Theodore Dalrymple, °1949, Brits psychiater en auteur

Inhoud

Alles wel beschouwd (Frank Judo)	1
Open brief aan dhr. Frank Vandenbroucke (Ghislain Duchâteau, Frank Fleerackers)	3
Pleidooi voor een pedagogisch optimisme in Vlaanderen: iedereen gediplomeerd! (Frank Thevissen)	6
"Ik kan de geuren van Klein-Azie hier in Midden-Europa ruiken (Dirk Rochtus)	11
Het ziektebeeld van onze beschaving (Karl Drabbe)	19
Brak en Merel (Gaston Durnez)	28

secretariaat: Passendalestraat 1A
tel 03 320 06 34, fax 03 366 60 45, rek. 979-0847064-65
e-post vva@vvacademici.org, <http://vvacademici.org>

verantwoordelijke uitgever: F. Fleerackers
Passendalestraat 1A
2600 Berchem

Tot uw dienst: de leden van het hoofdbestuur.

Algemeen voorzitter:

Prof. Dr Frank Fleerackers, Vrijheidslaan 17, 1081 Brussel

Algemene ondervoorzitters:

Lic. Milka Tombal, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt

Ir. Marc Van Dongen, Bredabaan 764, 2170 Merksem

Algemeen secretaris:

Ph. D. Rita Wardenier, Waversesteenweg 288, 1040 Brussel

Algemeen penningmeester:

Lic. Fernand Smets, Oostvaardijk 17, 2830 Willebroek

Hoofdredacteur:

Mr. Frank Judo, Luchtvaartlaan 50 bus 5, 1150 Sint-Pieters-Woluwe

Bestuursleden:

Lic. Alain Mouton, Klauwaertslaan 29, 1853 Strombeek-Bever

Lic. Stijn Debruyne, H. Mausstraat 15 b 7, 1000 Brussel

Lic. Chris D'Huyvetter-Swinnen, Azalealaan 1, 2950 Kapellen

Ir. Wim Vereyken, Pater Pirelaan 9, 8400 Oostende

Lic. Marnix Cherretté, Vaartstraat 4 bus 5, 9300 Aalst

Dr. Noël Geirnaert, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge

Lic. Ghislain Duchateau, Eendrachtlaan 3, 3500 Hasselt

Elk auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdrage. VVA-standpunten worden expliciet als dusdanig aangekondigd.

Alles wel beschouwd

Mr Drs Frank Judo

Alle duidelijkheid is welkom

Naarmate de discussie over een nieuwe staatsvorming vordert, blijkt meer en meer dat er een kwalitatief verschil bestaat tussen het debat "toen" en het debat "nu". Zeker, er zijn nog voldoende gelijkenissen om te vermijden dat geofende staatsvormingswatches het noorden zouden kwijtraken. "Homogene bevoegdheidspakketten", "transfers" en "interpersoonlijke solidariteit" blijven de vertrouwde wegwijzers. *Plus ça change, plus ça reste la même chose.*

En toch is er iets fundamenteel anders. Dat heeft overigens weinig te maken met de inhoud van de voorgenomen hervormingen. Evenmin houdt het verband met de argumenten van de voorstanders van verdere hervormingen, want die blinken niet bepaald uit door originaliteit. Elke verwantschap met de oude verkiezingslogan "*Laat Lubbers het karwei afmaken*" is misschien wel louter toeval, maar kan zeker niet erkend worden. Wie pleit voor een zesde staatsvorming, doet dat omdat hij van oordeel is dat de nummers één tot en met vijf niet volstonden en verdere aanvulling vereisen. Continuïteit is daar zeker troef.

Dat ligt evenwel anders aan de overkant van de frontlijn—hetgeen toegejuicht kan worden.

Tot zover was het antwoord op eisen van verdere hervorming immers traditioneel een pleidooi voor het behoud van het *status quo*. Niet steeds even geloofwaardig, maar wel vaak erg efficiënt, toonden de politici die het vorige compromis hadden afgewezen, of het hoogstens met de dood in het hart hadden aanvaard, zich bij een volgende onderhandelingsronde de meest enthousiaste aanhangers van die "minst slechte oplossing". Dit fenomeen leidde tot de enigszins ongemakkelijke situatie dat een spreker die opkwam voor het "Belgisch federaal model" meestal in een min of meer nabij verleden met kracht op de rem had gestaan wanneer het erom ging dit model uit te werken.

De logische pendant van dit fenomeen was de gène die soms ontstond wanneer aan de overkant werd geschermd met termen als “definitieve staatsvorming” of “ultieme fase”. Na verloop van een veeleer lange dan korte periode bleken de architecten van die “allerlaatste stap” er immers van overtuigd te zijn geraakt dat deze hoogstens de “allervoorlaatste” kon zijn, en dat een verdere evolutie noodzakelijk was geworden.

In die zin kan enkel worden toegejuicht dat aan het staatsvormingsdebat een nieuwe dimensie is toegevoegd. Voor het eerst sinds lange tijd wordt aan gene zijde openlijk aangedrongen op een “versterking van de federale staat”, inclusief de inrichting van een federale kieskring en het doen terugkeren van bepaalde bevoegdheden naar het federale niveau.

Ook wie inhoudelijk niet kan instemmen met deze voorstellen, moet hun opduiken op het publieke forum toejuichen. Zij hebben het voordeel van de duidelijkheid. Meer nog: zij dwingen tot echte politieke keuzen, omdat zij duidelijk maken dat de staatsvorming, net zomin als andere historische evoluties, gedoemd is een eenrichtingsgebeuren te zijn. Vermits elk historisch determinisme ons vreemd is, gaat het er ook nu om keuzen te maken, die aansluitend bij vroegere beslissingen, of er net van afwijken. Enkel op die manier kan uit een bewust debat een bewuste beslissing voortvloeien, en dat kan geen enkel academicus betreuren.

Open brief aan de heer Frank Vandenbroucke, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams Minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Lic. Ghislain Duchâteau
Prof. Dr Frank Fleerackers

Geachte heer Minister,

Met dit schrijven vragen wij uw aandacht voor de visie van het *Verbond der Vlaamse Academics* (VVA) over de actualiteit rond de taalregeling in het hoger onderwijs zoals die vervat ligt in art. 90 en 91 van het Decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs (*B.S.*, 14 juli 2003).

Het VVA heeft zich in de aanloop van het ontstaan van die taalregeling in het genoemde structuurdecreet heel erg betrokken gevoeld en heeft een bijdrage geleverd in de gedachtewisseling rond de inhoud van die taalregeling.

Van dichtbij hebben we de toepassing ervan vanaf het ontstaan tot vandaag gevolgd. Zo hebben we onder meer ter gelegenheid van art. 91 § 6 de verslagen nagekeken van de hogere onderwijsinstellingen academiejaar 2005-2006 over de handhaving van de decretale voorschriften betreffende het gebruik van een andere onderwijstaal dan het Nederlands. We hebben uw herhaalde publieke uitspraken, dat aan de taalregeling in het hoger onderwijs niets gewijzigd zou worden, geacteerd. We hebben ons dan ook aangesproken gevoeld door het feit dat de taalregeling in het hoger onderwijs opnieuw in de actualiteit werd gebracht. Zo heeft uw collega Mevrouw Patricia Ceysens publiek in dat verband de aandacht gevestigd op het rapport-Soete. Zo waren er de vragen van de heer Sven Gatz, mevrouw Marie-Rose Morel en mevrouw Monique Moens in de plenaire zitting van het Vlaams Parlement op 16 januari 2008. Zo zijn er de persartikels die in de krant *De Standaard* zijn verschenen tussen 16 en 31 januari 2008.¹

Uit de publicaties rond de discussies valt op dat de verantwoordelijken in de leiding van de hogere onderwijsinstellingen constant aandringen op verruiming van de taalregeling en dat om louter materieel-opportunistische redenen.

Uit de publicaties blijkt ook, Mijnheer de Minister, dat uzelf de taalregeling in het hoger onderwijs nu opnieuw in overweging wenst te nemen en dat u daarvoor een informatie- en consultatieronde opzet. Wij menen uit wat we daarover lezen, dat u daarvoor enkel consultatie en informatie meent te moeten betrekken uit de onderwijssector zelf. Wij achten het vanzelfsprekend dat de onderwijssector zelf in de eerste plaats daarbij betrokken is, maar het probleem heeft ons inziens een te grote algemeen-maatschappelijke relevantie in Vlaanderen om uw consultatie tot de onderwijssector alleen te beperken.

In dat verband verwijzen wij naar de Vlaamse regering en de Vlaamse onderwijsminister uit de vorige legislatuur toen die taalregeling in functie van het structuurdecreet ook voluit aan de orde was. Toen is er een heel ruime consultatie geweest. Toen heeft het VVA deelgenomen binnen het verband van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (O.V.V.) aan rondetafelgesprekken samen met de Minister-President Patrick Dewael, samen met Onderwijsminister Marleen Vanderpoorten, samen met Vlaamse leden van de onderwijscommissie. Toen zijn er hoorzittingen geweest waarbij niet-specifieke onderwijsverenigingen zijn gehoord binnen de Onderwijscommissie van het Vlaamse Parlement. Toen zijn dus de ideeën en visies op de komende taalregeling aan de orde kunnen komen vanuit een heel breed en representatief maatschappelijk veld.

Wij dringen er nu met kracht op aan, dat als u toch consulteert over de thematiek, het beslist ruimer zou zijn dan het hoger onderwijsveld alleen.

Binnen onze gedachtegang is het wellicht ook opportuun eraan te herinneren dat in de genoemde aanlooperperiode een zodanig ruim argumentatief apparaat rond die thematiek is gecreëerd, dat het erg jammer zou zijn als er voor de huidige opiniëring geen afdoende en intensief gebruik van zou worden gemaakt. We noemen uit het geheel als enig voorbeeld de referentie naar een wetenschappelijke studie aan de universiteit van Delft over het gebruik van het Engels in het hoger onderwijs, waarbij werd aangetoond dat er een kwaliteitsverlies te acteren valt van zowat 30 % tegenover de onderwijskwaliteit als dat onderwijs in de eigen taal wordt verstrekt. (hoorzitting Ghislain Duchâteau). Wij dringen er daarom ook op aan dat de volledig voorhanden documentatie nu in de opiniëring opnieuw ten volle zou worden benut.

Daarbij rijst ten slotte dan ook de vraag of de situatie inzake taalregeling in de periode 2002-2003 ten opzichte van de huidige situatie in 2008 op enigerlei wijze zo is geëvolueerd, dat het passend zou zijn om een verandering van de bestaande taalregeling van art. 91 in overweging te nemen. Wij menen dat er in dat tijdsbestek geen opvallende evolutie in dat opzicht te constateren valt. Met graagte wenst het VVA in de huidige discussie rond de taalregeling voor het hoger onderwijs vanuit zijn werkgroep "Taal en Onderwijs" desgevallend binnen het ruimere OVV-verband betrokken te zijn om zijn eigen visie en inzichten te kunnen inbrengen over een thematiek die ons allen binnen Vlaams perspectief fundamenteel aangaat. Eertijds hield de Gentse rector Gillis een openingsrede van het academiejaar onder de noemer "*Res tua agitur*". Het gaat ons inderdaad allen aan.

Mogen wij van uwwege, Mijnheer de Minister, een constructieve reactie op onze brief verwachten?

1. Zie de VVA-website rubriek Teksten <http://www.vvacademici.org/teksten.html>
Daaronder is uw gewaardeerd artikel
<http://vva.vvb.org/Lathoogvoortalenookinhogeronderwijs21-1-08.doc>, Minister Frank Vandenbroucke DS 21-1-2008.

Pleidooi voor een pedagogisch optimisme in Vlaanderen: iedereen gediplomeerd!

Prof. Dr Frank Thevissen

"Nog even en een universitair diploma is even gewoon als dat van het secundair. En even weinig waard."
(Rik Torfs, *Het Laatste Nieuws*, 23/03/2006)

Hersenen; het is de enige grondstof die Vlaanderen rijk is. Naast een vaak geciteerde boutade, ook een waarheid als een koe. Logisch dus dat *Flanders Future* zowat valt of staat met haar onderwijs. We hebben op dat terrein dus veel te verliezen en derhalve torsen onze Vlaamse onderwijsministers een verpletterende verantwoordelijkheid bij het uitstippelen van dat onderwijsbeleid en de handhaving en bevordering van de onderwijskwaliteit. Jaarlijks schuift zowat 40 % van de Vlaamse begroting naar onderwijs. Voor dat forse bedrag mogen er af en toe best wel eens een paar kritische kanttekeningen bij het beleid worden geplaatst, zou je denken. Een gezond kritische houding tegenover de politieke verantwoordelijken en hun beleid: het zou tot de *core business* van elke academicus moeten horen. Maar dat laatste was blijkbaar buiten de zere tenen van de onderwijsminister gerekend.

Populistisch

Eind september maakte ik in een opiniestuk in *De Standaard* enkele kritische bedenkingen bij o.a. de nieuwe outputfinanciering voor het hoger onderwijs (DS, 27/09/2007, p. 22). De Vlaamse Onderwijsminister wil immers, in het kielzog van zijn gelijkheidsbeleid, meer mensen aan een hoger diploma helpen en de minister maakt zich sterk dat dit kan zonder ontwaarding van diploma's. En dus worden de universiteiten voortaan gedeeltelijk gefinancierd op basis van het aantal afgeleverde gediplomeerden. Een weinig doordachte beleidsmaatregel, zo stelde ik, die alles behalve bevorderlijk is

Vivat Academia 138

voor de onderwijskwaliteit. Hoe bezorg je immers aan substantieel meer mensen een diploma hoger onderwijs, zonder fundamentele toegevingen te doen inzake kwaliteit en vereisten? Eenvoudig, zo redeneert de minister; door de verantwoordelijkheid voor het slagen in eerste instantie bij het academisch personeel te leggen. *"Professoren die buizen leveren immers niet het bewijs dat ze goede proffen zijn"*, zo poneerde Vandenbroucke in dit verband opvallend populistisch. *"Professoren bij wie de studenten op grote schaal slagen leveren daarmee evenmin het bewijs van hun pedagogische kwaliteit"*, zo zou de al even banale tegenredenering kunnen luiden.

Ik koester een natuurlijk wantrouwen tegenover politici die evidenties met veel ampleur tot inzet van hun beleid proclameren. Gelijkekansenbeleid is zo'n stellige evidentie. Geen weldenkend mens die immers pleit voor een beleid van ongelijke kansen. Het beleid van Vandenbroucke steunt evenwel fundamenteel op een drogredenering, met niet alleen nefaste gevolgen voor de onderwijskwaliteit, maar ook voor een gezonde professionele onderwijscultuur, zo luidde mijn stelling: door de verantwoordelijkheid voor het behalen van een diploma niet langer bij de student, maar hoofdzakelijk bij het academisch personeel te leggen, stimuleer je vooral onder zwak gemotiveerde en begaafde studenten een cultuur die het diploma op den duur gaan ervaren als een verworven recht in plaats van een certificaat dat borg staat voor kennis, competentie en prestatie. Met een ontwaarding van diploma's en een toenemende juridisering van de onderwijscultuur als onvermijdelijk gevolg. Binnen die cultuur wordt het recht op een hoger diploma zonodig afgedwongen via beroepsprocedures of met behulp van advocaten die in het juridisch aanvechten van onvoldoendes vooral opportuniteiten zien voor nieuwe, lucratieve *business*.

Gelijke uitkomsten

De grootste bedreiging voor 'gelijke kansen' in het onderwijs zou nochtans wel eens het huidige gelijkheidsbeleid zelf kunnen zijn. Als straks het hoger-onderwijsdiploma is vergleden naar een voor iedereen quasi veralgemeend recht, zullen prijzige buitenlandse en private kwaliteitsopleidingen, de netwerken van geprivilegieerde gezinnen of hun dure advocaten, de gelijke kansen totaal in de vernieling rijden. Bovendien bega je een enorm onrecht tegenover het getalenteerde en gemotiveerde deel van de studenten, die in ruil voor een dergelijk ondoordacht beleid een minderwaardig universitair diploma ontvangen waarop de professionele markt straks enkel

meewarig neerkijkt. Wie wil en kan trouwens nog langer strenge standaarden en hoogwaardige criteria hanteren, indien de minister méér hoger gediplomeerden wil en zijn financieringsenveloppe bijgevolg afstemt op het volume diploma's dat wordt afgeleverd? Wie kan en wil nog strekte kwaliteitsmaatstaven toepassen, binnen een context waarbij het niet-slagen van studenten wordt voorgesteld als een zaak van slechte professoren, en die 'slechte professoren' er bovendien voor zorgen dat de onderwijsinstellingen een deel van hun overheidssubsidies mislopen?

Daartegenover staat dat instellingen die meer diploma's uitreiken, meer subsidies ontvangen. De prof deelt (best) hoge punten uit. Die krijgt daarvoor in ruil positieve evaluatiecijfers van de studenten terwijl de universiteit van de overheid voor verspreiding van diploma's een verhoogde subsidiedotatie ontvangt. Het onderwijsbeleid van Vandenbroucke omvat met andere woorden de mechaniek bij uitstek om iedereen gelijk, beroemd én gelukkig te maken. Binnen die context lijkt het zogenaamd 'gelijkekansenbeleid' echter eerder op een politiek excuus om de verdere bevoogding van het onderwijs te bewerkstelligen. Dat de realisatie van de beleidsdoelstelling—*in casu* meer hoger gediplomeerden—tegelijkertijd de inflatie van de onderwijskwaliteit in de hand werkt lijkt slechts een bijkomstigheid waarover, volgens Vandenbroucke, enkel onderwijspessimisten zich druk en zorgen maken.

Overigens was er in de oorspronkelijke plannen van Vandenbroucke niet enkel sprake van *gelijke kansen*, maar ook van "*het streven naar gelijke uitkomsten*". In de beleidsnota 'Onderwijs en Vorming 2004-2009' van Vandenbroucke lezen we immers: "*Het streven naar gelijke uitkomsten (sic) vormt trouwens de rode draad doorheen de vier speerpuntacties, die we hierboven hebben besproken.*" Die hoogst bedenkelijke terminologie werd later ingetrokken, maar de filosofie erachter bleef duidelijk gehandhaafd.

Omgaan met kritiek is geen makkie

Totdaar in een notedop de ampleur van de discussie in de media. Daags nadien werd de bijdrage in dezelfde krant gecounterd met een ranzige repliek van professor Hooghe (KU Leuven), die middels een hoogst 'originele' lectuur van de oorspronkelijke opiniebijdrage, de geformuleerde kritiek op het onderwijsbeleid van minister Vandenbroucke afwimpelde als *een achterhaalde, elitaire en racistische stuip trekking van een lid van de oude garde van blanke mannen*

van middelbare leeftijd (DS, 28/09/2007, p. 26). Het leverde hem een officiële klacht op voor smaad, laster en eerroof.

Maar ook de minister zelf geraakte in zijn reactie in *De Standaard* van 4 oktober niet verder dan een gebrekkige metafoor onder de titel "*De tienkamp is geen makkie*" (DS, 04/10/2007, p. 24). Dat opiniestuk eindigde met een teleurstellende plot waarin de onderwijswereld volgens Vandenbroucke uiteenvalt in twee strekkingen: zij die het onderwijsbeleid kritisch bejegenen—"*de pedagogische pessimisten*" genoemd—en de voorstanders van Vandenbroucke's beleid—oftewel "*de pedagogische optimisten*". Voor een minister met een prestigieus doctoraatsdiploma uit Oxford, toch opvallend zwak intellectueel weerwerk op de kritiek die er richting zijn beleid uitkwam.

In dit verband was het trouwens opvallend om te zien hoe de onderwijsminister op 1 oktober II. in z'n officiële academische openingstoespraak aan de universiteit van Gent dweepte met de lasterlijke bijdrage van professor Hooghe (DS, 28/09/2007, p. 26). De minister bejubelde er het potsierlijke opiniestuk van de KUL-professor als "een schitterend betoog". Eerder was dezelfde bijdrage door weldenkend en welbekend Vlaanderen unisono beoordeeld als 'compleet naast de kwestie'. Daarmee was meteen zonneklaar dat de oorspronkelijke bijdrage in *De Standaard* over de nivellering van de onderwijskwaliteit, de ontwaarding van de diploma's en de oneigenlijke politieke invulling van de notie 'gelijke kansen' een erg gevoelige snaar had geraakt bij de minister. En blijkbaar stonden de inhoudelijke tegenargumenten danig snel op rantsoen, dat er ijlings naar persoonlijke afrekeningstactieken moest worden gegrepen om de kritiek op het beleid te smoren. Ook een uitgebreid beleidskritisch interview in *Klasse* met mijzelf, voorzien voor het novembernummer (*Klasse*, november 2007, nr. 19), over dezelfde problematiek sneuvelde op het allerlaatste moment en werd vervangen door paginagrote kleurenfoto's van pinguïns, opgesmukt met propagandistische citaten die de krachtlijnen uit het beleid van de onderwijsminister scandeerden.¹ Omgaan met kritiek op zijn beleid is blijkbaar geen makkie voor de minister.

Manklopende kwaliteitscontrole

Kritiek is er eveneens op de manklopende kwaliteitsbeleid in het hoger onderwijs. Volgens de onderwijsminister staan de zogenaamde visitatiecommissies garant voor het waarborgen van de kwaliteit.

Dat laatste is hoogste bedenkelijk als je je realiseert dat deze commissie om de zes jaar in nauwelijks 48 uur moet trachten door te dringen tot de realiteit die achter de zelfevaluatierapporten van de instellingen schuilgaat. In de beoordeling van nogal wat visitatiecommissies wordt de personeelsondersteuning vaak aangeduid als hét pijnpunt bij uitstek. In mijn eigen vakgroep, kreeg de personeelsondersteuning bij de eerste visitatie een fikse onvoldoende. Zes jaar later wordt in het nieuwe rapport van de visitatiecommissie gesteld dat *"de kwantiteit van het personeel als onvoldoende wordt beoordeeld voor de K.U.Leuven, U Gent, Universiteit Antwerpen en Vrije Universiteit Brussel (p. 53). De financiële middelen waarover zij beschikken zijn zonder uitzondering bijzonder beperkt. De commissie betreurt dit ten zeerste.(p. 53)"*. Blijkbaar lukt het de onderwijsminister dus zelf niet om de structurele voorwaarden te creëren waarbinnen gelijke-kansen en kwaliteit worden gerealiseerd. Onderwijs is en blijft bovenal *people's business*. Een onderwijsbeleid dat er in zes jaar tijd niet in slaagt structurele personeelsonderbezettingen weg te werken die van experts een veelzeggende 'onvoldoende' krijgen, moet dan ook zonder meer als 'niet-geslaagd' worden geproclameerd.

1 Dit interview hebben we op deze website geplaatst: http://www.nieuwpijerke.be/forum_voor_democratie/nl/node/71

“Ik kan de geuren van Klein-Azië hier in Midden-Europa ruiken”

Dr Dirk Roctus

De verhoudingen tussen Duitsers en Turken zagen er in de maanden januari/februari van het jaar 2008 erg gespannen uit. Dat vertaalde zich ook op een hoger niveau in de relaties van staat tot staat. Regeringsleiders van beide landen tastten elkaar af of bespeelden de Turks-Duitse kwestie in hun communicatie naar de achterban in eigen land. Wat er in Duitsland aan de hand was, kan ons als fenomeen niet onberoerd laten. Het gaat immers om de vraag hoe we in een Westerse maatschappij omgaan met de integratie van mensen uit een niet-Europese cultuur. De Bondsrepubliek Duitsland is net zoals andere West-Europese staten een immigratieland. De grootste groep van immigranten of allochtone burgers vormen de Turken met ongeveer twee miljoen mensen. In 1961 sloot West-Duitsland een akkoord met Turkije over de aanwerving van “gastarbeiders”. Kort daarvoor had de communistische DDR met de bouw van de Berlijnse Muur de aanvoerkraan van verse “werkkrachten”, vluchtelingen in feite, naar West-Duitsland dichtgedraaid. Het akkoord met Ankara hielp de bloeiende West-Duitse economie uit de impasse. Het aantal Turken dat zijn geluk ging beproeven in Duitsland, groeide gestaag en nam nog toe met de wet die familiehereniging toeliet. De meesten zouden voor altijd blijven. Inmiddels leeft er al een derde generatie van Duitse burgers van Turkse origine tussen Rijn en Oder, maar van een gelukke integratie op grote schaal is nog altijd geen sprake. Het heimwee naar Turkije, de verbondenheid met een land dat de meeste alleen van op vakantie kennen, blijft verder bestaan in de hechte gemeenschap die de Turken uitmaken. Voor de Turken in Anatolië zelf blijft een Duitse Turk een “gurbetci”, een “vreemde” die de Turkse taal niet perfect spreekt—maar ook het Duits beheersen vele “*Deutschtürken*” niet erg goed. Het gevolg is dat ze tussen wal en schip terecht komen, ze voelen zich vaak “Wanderer zwischen zwei Welten”.

De wrijvingen tussen Duitsers en hun allochtone medeburgers worden vaak opgepikt door politici uit vooral christendemocratische hoek. Een extreemrechtse partij die van die thematiek garen zou

kunnen spinnen, komt niet echt van de grond, omdat sommige politici uit de gevestigde partijen hen al voor zijn op een populistische wijze. Bovendien treedt de overheid radicaal op tegen partijen die als een bedreiging worden gezien voor de grondwettelijke orde. In het maatschappelijke veld gedijt extreemrechts denken ook niet: vergoelijkend praten over extreemrechts is *not done*. Wie er zich aan waagt, pleegt maatschappelijk gezien zelfmoord. Dat kan verregaande consequenties hebben: een jong meisje dat als presentatrice werkte voor een belpelletje op een van de commerciële zenders, geksheerde enkele weken geleden wat over *“Arbeit macht frei”*. Haar excuses achteraf in de uitzending mochten niet baten, het meisje mocht haar koffers pakken. *“No pasaran”* dus voor neonazistisch en extreemrechts gedachtgoed. Toch sijpelen af en toe kritische uitlatingen tegenover “buitenlanders” binnen in de grote partijen. Een voorbeeld is Roland Koch, de flamboyante christendemocratische minister-president van de Duitse deelstaat Hessen. Duitsland was rond het jaareinde in de ban van “zinloos geweld” waarbij jonge criminelen van buitenlandse origine waren betrokken, toen Koch (CDU) besloot er zijn verkiezingsthema van te maken. Op 27 januari 2008 zouden er namelijk deelstaatverkiezingen in Hessen plaatsvinden. In zijn verkiezingscampagne kwam Koch af met een pleidooi voor een strengere aanpak van “buitenlandse criminelen” en voor een verscherping van het strafrecht voor jonge criminelen. Koch stond bekend als een man van de harde aanpak, en kanselier Angela Merkel (CDU) kon niet veel anders doen dan haar partijgenoot succes toe te wensen. Toch werd zijn populistische campagne hem ook binnen zijn eigen partij niet in dank afgenomen. Zeventien CDU-politici ondertekenden een Open Brief aan de CDU waarin ze aan de kaak stelden dat hun partij de *“Zuwanderung”* weze het om ideologische redenen weze het uit desinteresse politiek niet had begeleid.

De tijden waren veranderd: ook christendemocratische politici voelden aan dat je met slogans en veralgemeningen geen serieuze politiek kon voeren. Bij de bevolking sloeg de campagne niet aan. Het stemmenkanon Koch haalde het met een nipte meerderheid van enkele duizenden stemmen op zijn sociaaldemocratische uitdager Ypsilanti (SPD). Maar de prijs die de CDU voor deze Pyrrhus-overwinning in Hessen betaalde, was groot: de Duitse Turken voelden zich als grootste allochtone gemeenschap geïsoleerd door een campagne die de jongerencriminaliteit etnisch poogde te duiden. Velen van hen, die zich omwille van hun eerder conservatief wereldbeeld als vrome moslims zouden kunnen aangesproken voelen door een waardenpartij als de CDU, vertikten het nu om hun stem aan deze partij te geven. Maar het ergste moest nog komen. De vlam

moest nog—letterlijk—in de pan slaan. Begin februari brandde een appartementsgebouw in Ludwigshafen uit waarbij negen Turkse bewoners om het leven kwamen. Getuigen meenden neonazi's aan het werk te hebben gezien. Omdat de brandoorzaak niet onmiddellijk kon worden gevonden, schonk de Turkse gemeenschap hieraan geloof. De Turkse premier Tayyip Erdogan deed er nog een schepje bovenop door vanuit Ankara het menetekel van “Solingen” in herinnering te roepen. Op 30 mei 1993 hadden neonazi's in die Duitse stad een huis in brand gestoken waarbij vijf Turken stierven. Het kwam toen tot verschillende demonstraties in Duitse steden tegen *“Ausländerhass”* en zelfs Nederlanders startten vanuit hun gidsland een aan de Duitse bondsregering gerichte handtekeningpetitie onder het motto “Ik ben woedend”. De Turkse media, die gekend zijn voor hun hypernationalisme, gingen zich volledig te buiten aan verdachtmakingen en veroordeelden Duitsland voor de “neonazistische aanslag” in Ludwigshafen.

In die verhitte toestand begon Tayyip Erdogan aan zijn “Duitsland-tournee”. Zijn eerste actie bestond uit een bezoek aan de plaats van onheil. In Ludwigshafen riep hij tijdens een herdenkingsplechtigheid voor de slachtoffers op tot verzoening tussen Duitsers en Turken. Dat was niets te vroeg: brandweerlui en politieagenten waren al aangevallen door woedende Turken. Voor zijn woorden vond Erdogan niets dan lof, hoewel hij mee de lont aan het kruitvat had helpen aansteken. Misschien is dat kenmerkend voor de grote staatsman, waarvoor Erdogan wordt aanzien, dat hij erin slaagt in verschillende rollen te kruipen en het volk naargelang de omstandigheden naar de mond te praten. In ieder geval kwam Erdogan naar voren als de sterke man die dichtbij de mensen staat, en die met verhullende woorden vrede in de harten van de *Deutsch Türken* stichtte. Wanneer hij het had over de Turken als “draggers van een beschaving van vrede”, wisten de omstanders dat ze hun gevoelens van woede en frustratie moesten beheersen. “Hepimiz insaniz”, “we zijn allemaal mensen” was de boodschap van Erdogan, ook al spreken we verschillende talen en belijden we andere godsdiensten. Het herinnerde zowaar aan het credo van Mustafa Kemal Atatürk dat alle bewoners van de door hem gestichte republiek Turken zijn ongeacht geloof, taal en ras. Het is dat wellicht wat de Turken onder “integratie” verstaan. Voor dit woord met zijn Latijnse wortels hebben ze een eigen begrip, “uyum”, dat zoveel als harmonie betekent: vredig samenleven zonder dat je elkaar stoort. Elke groep kan voortgaan met haar eigen cultuur te beleven, zolang ze de grote maatschappelijke samenhang niet aantast. Het is dat denkbeeld dat Erdogan begeleidde tijdens zijn optreden in de sportarena van Keulen op 10 februari. 20 000 Turken waren

uit heel Duitsland aangereisd om hun "lider" te zien. Zelf sprak hij hen aan als "mijn dierbare medeburgers". Inderdaad, weinige van de Turken die in Duitsland wonen, bezitten het Duitse staatsburgerschap. De meeste beschikken dan weer wel over Turks kiesrecht wat hen interessant maakt voor een politicus op stemmenvangst. Voor de *Deutschtürken* was Erdogan als een "messias" aan wiens lippen ze hingen. Waar het hart van de aanwezigen zat, bleek toen de nationale hymnen van Duitsland en Turkije weerklonken. "*Einigheit und Recht und Freiheit*" liet hen onberoerd, anders dan het Turkse volkslied dat ze uit volle borst en onder het zwaaien van de rode Turkse vlag meezongen. De alles overheersende symboliek – Turkse vlaggen, spandoeken met Turkse opschriften – ontlokte de burgemeester van Keulen de bezorgde uitspraak: "*So etwas macht den Leuten hier Angst*". De afgelopen maanden had er in Keulen al een verwoede polemiek gewoed over de bouw van een nieuwe, grote moskee. De aanblik van een in Turks Rood ondergedompelde sportarena was zeker niet van aard om de gemoederen te sussen van vele gewone mensen die zulke "exotische" manifestaties niet gewend zijn. In Keulen speelde Erdogan een thuismatch: hij was de gevierde held die de juiste woorden vond voor zijn Duits-Turkse "medeburgers". Hij verwarmde met de gloed van zijn nationalistische retoriek—"Ich kann die Düfte Kleinasiens hier in Mitteleuropa riechen"—de harten van vele gewone *Deutschtürken* die zich onbegrepen voelen door de politieke klasse van hun feitelijke vaderland, Duitsland. Roland Koch was enkel de top van de ijsberg: zijn populistische campagne dreef op een onderstroom van een maatschappij die wantrouwig staat tegenover de "vreemden" waarvan de meeste dan nog een geloof aanhangen dat vele Westerlingen, zeker sinds 11 september, als een gevaar beschouwen. De Duitse Turken voelen zich niet ten volle aangenomen door de Westerse maatschappij waarin ze hun dagelijks brood verdienen, maar waarvan ze weinig erkenning terugkrijgen. Dan zijn de woorden van een Erdogan hartverwarmend: "Jullie problemen zijn onze problemen".

Aiman Mazyek, de secretaris-generaal van de *Zentralrat der Muslime*, bestempelt Erdogans optreden als een "oorveeg voor de Duitse politiek"¹. Er zou in Duitsland een "cultuur van erkenning" ontbreken waardoor de Duitse Turken soelaas zoeken bij de man die Turkije weer op de sporen heeft gezet. Voor de Duitse publieke opinie kwam het vooral aan op wat Erdogan te vertellen had over integratie. Duitse politici mochten dan nog komen aanzetten met een heuse integratiepolitiek, het viel nog te bezien wat de Turkse premier zelf daarover dacht en hoe hij erover communiceerde met de mensen die ook als Duits staatsburger of als inwoner van Duitsland toch nog altijd gevoelsmatig verbonden zijn met de Turkse natie.

Erdogan liet er geen twijfel over bestaan dat de Duitse Turken zich moeten integreren door de Duitse taal te leren. Taalkennis is de sleutel tot integratie. Zo worden ze beter aanvaard in het dagelijkse leven en hebben ze meer kansen op de arbeidsmarkt. Die oproep past volledig in de kraam van de Duitse regering die op 12 juli 2007 met een "Nationaal Integratieplan" op de proppen was gekomen waarin veel aandacht werd geschonken aan taalcursussen en begeleiding in het onderwijs en op de werkvloer.

Erdogans voorstel om Turkse scholen in Duitsland op te richten, viel in minder goede aarde. En nog minder zijn uitspraak "Assimilatie is een misdaad tegen de menselijkheid!" Niemand zou van de Turken in de Bondsrepubliek mogen verlangen dat ze de Turkse taal zouden "vergeten". De daaropvolgende dagen ontspon zich een hevig debat in politieke kringen en in de media, een debat zoals dat alleen in Duitsland wordt gevoerd, waarbij men soms wel eens zegt dat de Duitsers alles "*zerreden*", alles "*stukpraten*". De scherpste kritiek kwam vanuit de hoek van de *Christlich-Soziale Union*, de Beierse zusterpartij van de CDU. De Beierse christendemocraten zijn sowieso fel gekant tegen de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. De redevoering van Erdogan zagen ze als een "bewuste verhindering" van de integratie. Erdogan bewees de integratie alleen maar lippendienst. Voor het overige stimuleerde hij volgens Joachim Herrmann, de minister van binnenlandse zaken van de deelstaat Beieren, de opstelling van die Duitse Turken die "met hun bewustzijn niet thuis zijn in Duitsland"². Erwin Huber, de voorzitter van de CSU, verweet Erdogan "Turks nationalisme op Duitse bodem" te preken³. Voor de CSU reden te over om zich de vraag te stellen of Turkije wel rijp is voor Europa en of het niet beter zijn plannen zou opbergen om tot de EU toe te willen treden.

De SPD bij monde van Thomas Oppermann vond de waarschuwing van Erdogan voor assimilatie overtrokken: nergens is er een spoor te bekennen van "*Zwangsgermanisierung*"⁴. Het enige wat de Duitse overheid verlangt, is dat de mensen van allochtone afkomst het Duits onder de knie krijgen om zo volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Peter Müller (CDU), de minister-president van Saarland, vindt wel dat integratie het afzien van culturele tradities kan betekenen wanneer deze in tegenspraak zijn met de centrale waarden van de democratische maatschappij, zeg maar de mensenrechten en de waardigheid van het individu. Niet alleen assimilatie in de vorm van een gedwongen prijsgeven van de eigen identiteit zou inderdaad een "misdad tegen de menselijkheid" zijn, maar ook iemand te verbieden zich vrijwillig te assimileren, aldus Müller verder nog⁵.

Kritiek krijgt Erdogan ook van Turkse zijde. Canan Topçu, een journaliste bij de *Frankfurter Rundschau*, kwam op achtjarige leeftijd naar Duitsland. In een Open Brief aan Erdogan schrijft ze hoe ze zich heeft geërgerd over zijn toespraak⁶. Klinkt een waarschuwing tegen assimilatie niet ongeloofwaardig uit de mond van een politicus in wiens land, Turkije, de Koerdische minderheid al decennialang blootstaat aan assimilatie? De Duitse overheid zelf bedrijft geen assimilatiepolitiek: ze wil enkel dat de immigranten Duits leren en de waarden en normen van de maatschappij respecteren. Topçu denkt daarbij aan Turkse meisjes die tegen hun zin moeten huwen of aan jongens die het hun zus niet gunnen wanneer ze haar eigen leven wil leiden buiten de familietraditie om. Met zijn toespraak verdiept Erdogan de kloof tussen de Duitse samenleving en de Duitse Turken die er zich van afschermen. Waarschuwen tegen assimilatie wakkert angsten aan die niet terecht zijn.

Ook de Turkse journalist Dogu Ergil verwijt de politici van zijn land hypocrisie. In het begin van de jaren '90 protesteerde Turkije tegen het voornemen van Bulgarije om de leden van de Turkse minderheid een Bulgaarse naam te geven, maar zelf kent het land een in 1934 aangenomen Wet op de Familienamen die alleen het dragen van Turkse namen toelaat: Koerden en christenen moeten zich daar naar schikken⁷.

Interessante kritische bedenkingen opperde ook Ali Ertan Toprak, de secretaris-generaal van de Alevitische Koepel in Duitsland⁸. De alevieten belijden een heterodoxe vorm van de islam in Turkije: doordat ze hun geloof uitspreken in Allah en Mohammed als zijn enige profeet gelden ze als moslims. Voor het overige onderscheiden ze zich van de "orthodoxe" moslims, de soennieten, doordat ze geen moskee hebben, maar een gebedshuis waarin mannen en vrouwen samen bidden, en doordat ze noch de Ramadan noch de Hadj, de bedevaart naar Mekka, praktiseren. Het aantal alevieten in Turkije wordt op een 20 % geschat. Ze zijn liberaal en progressief denkend en voelen zich gediscrimineerd in een staat die alleen de soennitische islam officieel erkent. Toprak stelde in een kritische verklaring van de organisatie van de in Duitsland woonachtige alevieten dat religieuze en etnische minderheden zelf in Turkije het slachtoffer zijn van een "assimilatiepolitiek eerste klasse". Erdogan zou zijn eis naar Turkse scholen in Duitsland beter in zijn eigen land waarmaken, en zeker in de alevitische dorpen waar meer moskeeën dan scholen worden gebouwd. Bovendien, en dat ligt in de lijn van hun verlichte denken, zouden de alevieten in Duitsland hun kinderen liever in een ware debatcultuur tot mondige burgers zien opgroeien dan dat ze de "nationalistisch-militaire drill van het

Turkse onderwijssysteem" moeten ondergaan.

In feite komt het dus niet op het etnische karakter van de school aan—waarom zouden er per se *Turkse* scholen moeten zijn in Duitsland?—maar wel op de inhoud die de school doorgeeft. De grootste kritiek op het verlangen naar Turkse scholen in Duitsland is dat ze de grondslag leggen voor "*Parallelgesellschaften*", parallelle maatschappijen. Dit valt niet te vergelijken met de verzuiling in België: de uitsluiting in een parallelle structuur zoals die tot stand zou komen als Erdogans wens werd vervuld, gebeurt op basis van de taal, terwijl ook in de donkerste dagen van de Belgische verzuiling een katholieke student nog altijd op de VUB of een vrijzinnige student in Leuven kon studeren. Maria Böhmer, de *Integrationsbeauftragte* van de Bondsregering, ziet de school als een "plaats van ontmoeting, van samenzijn, van integratie"⁹. Dat betekent niet dat de kennis van het Turks niet zou mogen worden gestimuleerd. Alleen de Turkse jongeren die hun moedertaal perfect spreken, zijn in staat om ook Duits goed te leren. De Duitse werkgeversorganisaties hebben bovendien al laten verstaan dat kennis van het Turks als tweede taal een pluspunt is bij werkzoekenden gezien de intensieve handelsrelaties tussen Duitsland en Turkije¹⁰.

Erdogan gooit integratie en assimilatie in feite op een hoopje. Zaaide hij bewust misverstand, of was hij zelf slecht ingelicht over de integratiepolitiek van de bondsregering? Voerde hij een achterhoedegevecht tegen een politiek die niet meer bestaat, een politiek die de vroegere Duitse minister van binnenlandse zaken Otto Schilly verwoordde als "De beste vorm van integratie is de assimilatie"? Dat was de tijd, zes jaar geleden, dat het begrip "*Leitkultur*" opgeld maakte. Dat alles tezamen wekte toen de angst bij de Turken dat de Duitse staat zou beseffen de immigranten niet meer weg te kunnen krijgen, maar misschien wel hun taal en identiteit. Schilly's onvoorzichtige bewoordingen hebben al lang plaats geruimd voor een meer doordachte integratiepolitiek die haar neerslag vindt in taalcurricula, een Nationaal Integratieplan, islamconferenties.

Maar zelfs als Erdogan wist dat veranderingen op til zijn in Duitsland, waarom moest hij dan in Keulen het Turks-nationalistische register opentrekken? Feit is dat de Duitse Turken potentiële kiezers zijn. Vroeger konden Turken die in het buitenland wonen, alleen maar deelnemen aan de verkiezingen als ze naar Turkije terugreisden. Nu heeft Ankara de mogelijkheid ingevoerd om per brief te stemmen. En Erdogan kan elke stem gebruiken om de macht van zijn AKP, de islamistische regeringspartij, te vergroten en te consolideren. Er is echter meer aan de hand. Het oude kemalistische establishment van Turkije, de aanhangers van de secularist

Mustafa Kemal Atatürk, wantrouwen Erdogan. Of wantrouwen? Want het laatste jaar gebaart de premier zich als een rechtgeaarde Turkse nationalist. Zo heeft hij van het parlement een blanco cheque gekregen waarmee hij gedurende één jaar militaire acties mag voeren tegen de Koerdische PKK die zich in de bergen van Noord-Irak schuilhoudt. En in de sportarena van Keulen sluit hij de Duitse Turken in de armen van de Turkse natie. Erdogan maakt ook geen aanstalten om artikel 301 van het Strafwetboek op te heffen, het beruchte artikel dat “belediging van de Turkse ziel” strafbaar stelt. De Turkse generaals staan erbij en zien dat het goed is. We hebben ze niet luidkeels horen protesteren toen de AKP met de steun van de Turkse nationalistenvan de Nationale Actiepartij (MHP) een meerderheid van 80 % verkreeg om de grondwet te amenderen. Om iets te doen waarvan de kemalisten normaal gezien gruwen: het verbod op het dragen van de hoofddoek voor studentes aan de universiteit op te heffen. Wat telt voor de generaals, is de kracht van de Turkse natie. En als een vrome moslim aan het stuur van het regeringsschip daarvoor kan zorgen, dan des te beter.

- 1 *Spiegel Online*, 11.02.2008.
- 2 *Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ)*, 13.02.2008.
- 3 *Süddeutsche Zeitung*, 12.02.2008.
- 4 *FAZ*, 13.02.2008.
- 5 *FAZ*, 15.02.2008.
- 6 *Die Zeit*, 14.02.2008.
- 7 *Zaman*, 17.02.2008.
- 8 *FAZ*, 12.02.2008.
- 9 *FAZ*, 13.02.2008.
- 10 *Die Welt*, 15.02.2008.

Het ziektebeeld van onze beschaving

Lic. Karl Drabbe

Theodore Dalrymple over verantwoordelijkheid en goedheid; misantropie en conservatisme

'Todo es igual, nada es mejor'
(Enrique Santos Discépolo)

Onbekend is onbemind. Een cliché van jewelste, en zoals zo vaak met clichés: er is geen speld tussen te krijgen. Maar als onbekend onbemind is, dan is ook het omgekeerde waar, of niet?

De Britse arts Theodore Dalrymple publiceert al twintig jaar veelgelezen columns, essays en boeken in Groot-Brittannië. Pas de jongste paar jaar werd de man ook in de Lage Landen een heuse hype.

Niet dat hij door iedereen geliefd is. Zijn jongste boek—ook vertaald naar het Nederlands—*Drugs*, over Nederlands heilige koe, is alvast benoorden de Moerdijk op veel kritiek en ongenoegen ontvangen. Wat zou je anders verwachten van een boek dat fundamenteel de stelling verdedigt dat drugsverslaafden niét moeten worden opgevangen door de samenleving, laat staan drugs moeten krijgen van de overheid. Ze hebben er immers zelf voor gekozen. Ze moeten er dus ook maar zelf voor opdraaien. Bovendien hebben de meeste verslaafden geen problemen bij het afkicken; de samenleving mag zich dus ook niet blindstaren op de uitzonderingen, die er wel onder lijden. Harde taal, die regelrecht ingaat tegen gevestigde opinies én het overheidsbeleid.

Daarmee komen we al meteen bij de kern, de rode draad van het werk van Dalrymple: mensen zijn wezens die in staat zijn om verantwoordelijkheid op te nemen, en moeten dat dan ook doen. Ze moeten opdraaien voor hun eigen keuzes, voor hun eigen opinies, voor hun eigen fouten. Niet de samenleving moet de vinger gewezen worden als iets fout loopt, maar het gebrek aan individuele

verantwoordelijkheid. Verantwoordelijkheidszin is daarom een belangrijk thema in het werk van Dalrymple: iedereen is verantwoordelijk voor zijn/haar eigen keuzes. Daarbij sluit de Britse arts nauw aan bij het conservatieve adagium 'Ideas have consequences'. En als ideeën gevolgen hebben, hebben 'bad ideas' die ook ...

Anthony Daniels

De Britse gepensioneerde arts Theodore Dalrymple heet eigenlijk Anthony Daniels (1949). Daniels is de zoon van een voor de nazi's gevluchte joodse moeder en een Britse, communistische vader, en komt uit de zogenaamde 'lower lower class', de klasse waar hij zowat al zijn geschriften aan heeft gewijd;

Dalrymple is een pseudoniem, dat hij gebruikte om zijn nogal tegenstrijdige meningen te kunnen verkondigen in boek en blad, wijl hij jarenlang kon verderwerken als psychiater in overheidsdienst; in gevangenissen en achterstandswijken. Eerder al had hij ontwikkelingswerk gedaan in o.m. Tanzania en Zimbabwe.

Gedurende dertien jaar had hij een column in het Britse conservatieve weekblad *The Spectator*, hij publiceerde ook in het eveneens conservatieve dagblad *The Daily Telegraph*—tussen haakjes, de grootste kwaliteitskrant van het Verenigd Koninkrijk—en in het Amerikaanse blad *City Journal* van de denktank Manhattan Institute.

Begin deze eeuw werd hij als het ware ontdekt door de Nederlandse journalist Jaffe Vink, toen hoofdredacteur van de opiniebladzijden in *Trouw*. Sinds februari 2007 kun je hem wekelijks volgen in het Nederlandse opinieweekblad *Opinio*¹.

Op zijn palmares staan een vijftiental in het Verenigd Koninkrijk uitgegeven boeken, waarvan één—*Beschaving of wat ervan over is*—door zowat elke Britse uitgever werd geweigerd.

Dalrymple woont het grootste deel van het jaar in Frankrijk.

Iedereen verantwoordelijk!

Al zijn—vaak tegenstrijdige, maar zeker recht-voor-de-rape—stellingen baseert hij op zijn ervaringen in ontwikkelingslanden en—vooral—Britse gevangenissen en achterstandswijken waar hij als psycholoog actief was.

Dalrymple neemt geen doek voor de mond, en schrijft vlot, gezwind en vaak erg ironisch tegen het heersende cultuurrelativisme en tegen het systematische overboord gooien van elk verantwoordelijkheidsbesef. Daarbij richt hij zijn pijlen op de multicultureel-correcte intellectuelen, de onverantwoorde onderklasse en de waardenrelativerende overheid. De eerste klasse pleit de tweede immers vrij van schuld, waarvoor die tweede bewust gekozen heeft en de derde is verantwoordelijk door de eerste twee alle middelen aan te reiken om te blijven wie ze zijn.

Daarbij rekent Dalrymple in elk werk af met de doodoener 'arm maar proper'. 'De lagere klasse—sommigen zouden hen marginalen noemen—zijn al even smerig, ontaard en weerzinwekkend als gelijk welke andere mens. In veel gevallen zijn ze zelfs nog erger omdat ze zich maar al te graag lijken te wentelen in die slachtofferrol en corruptie en geweld niet schuwen om hun doel te bereiken.'²

Die focus op de 'onderklasse' brengt hem ertoe in elk van zijn boeken en artikels vragen te stellen waarheen het gaat met onze beschaving. Een cultuurpessimistischer benadering kun je je moeilijk voorstellen, maar Dalrymple zelf noemt het een objectieve beschouwing van de maatschappelijke werkelijkheid.

Zoals Britse uitgever weigerden *Beschaving of wat ervan over is* uit te geven, zo stoot Dalrymple in eigen land, maar ook in Nederland, op heel wat tegenstand. In een interview in *Trouw* weet hij dat aan 'sentimentaliteit'. Mensen worden 'onprettig' van zijn boeken en bijdragen want 'de meeste mensen willen blijven geloven dat alle problemen komen van de autoriteiten, dat geen probleem kan komen van gewone mensen, en dat gewone mensen altijd goed zijn. Als de autoriteiten hun niet zulke vreselijke dingen zouden aandoen, zouden gewone mensen niet alleen goed, maar zelfs geweldig zijn. Ik beschrijf hoe mensen wékelijk zijn.'³

Daar sluit in Vlaanderen ook een Bart De Wever bij aan. Hij werd door *De Morgen* tegenover enkele armlastigen gebracht⁴, die hij—in het verlengde van Dalrymples geschriften waardoor hij zich liet inspireren—wees op hun verantwoordelijkheden: 'Ik meen dat mensen wel degelijk een zekere mate van verantwoordelijkheid dragen als ze door echtscheiding, werkloosheid, gevangenschap of koopziekte in de armoede en in de schulden raken. De overheid is niet verantwoordelijk voor alle verkeerde keuzes die een mens maakt. De mens draagt zelf ook een verantwoordelijkheid.'

Alleen neigt die onderklasse—die zich graag in een slachtofferrol wentelt—naar een algemeen gebrek aan verantwoordelijkheid. In zijn satirische roman *De filantroop* noemt Dalrymple diezelfde onderklasse immers een 'nieuwe (van verantwoordelijkheid [KDr.])

vrijgestelde klasse', in die klasse 'moet je zijn geboren, het is een echte aristocratie'.

En daar knelt het schoentje net. De zogenaamde onderklassen mankeert het niet aan de nodige welvaart, want daar zorgt de verzorgingsstaat—overheid en sociale zekerheid—voldoende voor. Die verzorgingsstaat met haar uitgebreide sociale vangnet houdt de mensen in de onderklasse als 'huisdieren' in leven door hun uitkeringen te verstrekken waarmee ze kortstondig genot kunnen beleven. De—vooral West-Europese—meritocratie wordt aldus ondergraven. De vrije wil impliciet beknot. Mensen worden in een slachtofferrol geduwd, worden als slachtoffer behandeld en gaan zich op den duur slachtoffer voelen én zich als slachtoffer gedragen. Wég de individuele verantwoordelijkheid, weg de sociale opgang, die eigen is aan een meritocratische staat, die in zijn fundamenten gefnuikt wordt door een te grote overheid en een te sterke sociale zekerheid waar te veel mensen gebruik (misbruik?) van kunnen maken.

Het verraad der intellectuelen

Niet alleen die eigen, individuele verantwoordelijkheid, is een belangrijk aspect van Dalrymple. En niet alleen de onderklasse verdient zijn bijzondere interesse. Ook de zogenaamde progressieve intellectuelen moeten het keer op keer verduren in zijn publicaties. Zij zijn immers verantwoordelijk voor de deconstructie van het denk- en cultuurpatrimonium van een duizenden jaren lang opgebouwde samenleving—Beschaving zeg maar. Daardoor is een algemeen beschavingsbegrip ondergraven, en meteen de parallelle standaarden in normen, waarden, taboes en rolmodellen.

Door zich consequent af te keren van eeuwenoude sociale consensussen, taboes, normen en waarden, en die stevast te willen deconstrueren, hebben intellectuelen de morele standaard omlaag gehaald. Standaard waar mensen met minder intellectuele capaciteiten nood aan hebben om een samenleving leefbaar te houden.

Door de weigering bepaalde praktijken en ideeën moreel en cultureel 'verwerpelijk' voor te stellen, kan men niet duidelijk maken hoe men een leven interessanter kan maken dan met pakweg televisie, glammer, seks, drugs en alcohol. 'Door zich neutraal en tolerant op te stellen, pleegt de elite verraad aan de eigen cultuur. Ze heeft niet de moed om zich te verheffen, want ze is uiteindelijk zelf het vertrouwen in een "beter" verloren. Anderzijds weet de elite maar al

te goed dat een betekenisvol leven inspanning en toewijding vereist en zal hij zichzelf nog steeds onderscheiden. Op die manier houdt ze zich in stand door deze impliciete *savoir vivre* voor zichzelf te houden en er anderen niet "mee lastig te vallen". De problemen worden pas manifest aan de onderkant van de samenleving.⁵ Dalrymple beschrijft dit treffend als 'Wat goed is voor de bohémien wordt vroeg of laat goed voor de ongeschoolde arbeider, de werkloze, de bijstandstrekker—het soort mensen dat juist grenzen nodig heeft om het leven aan te kunnen... Het gevolg is morele, spirituele en emotionele misère, die kortstondige pleziertjes en aanhoudend lijden met zich meebrengt.⁶

Diezelfde sociale wetenschappers die een moreel relativisme en cultuurrelativisme tot het hoogste goed opwerpen, behoeden echter hun eigen kinderen voor drugs, criminaliteit of slecht onderwijs, waar net de zwaksten in de samenleving slachtoffer van worden. Deze hypocrisie stelt Dalrymple telkens opnieuw aan de kaak. Sociale wetenschappers en hun intellectuele *peers* zullen net in hun omgeving wél werken aan verantwoordelijkheid, die zij de onderklassen ontzeggen.

'Het verraad van de intellectuelen en estheten'—niet het minst de sociale wetenschappers, de 'maatschappelijke ingenieurs'—noemt Dalrymple dat in zijn boek *Leven aan de onderkant*. Zij hebben de individuele vrije wil van mensen ondergraven door die nooit in kaart te brengen bij het zoeken naar samenlevingsproblemen. Alles is terug te brengen op een ongelukkige jeugd, een gebrek aan inkomen, raciale of seksuele discriminatie of simpelweg genetische determinatie.

De intellectuelen hebben—net als de verzorgingsstaat—de nodige middelen aangereikt om bepaalde mensen hun eigen verantwoordelijkheid te doen ontlopen. Sociale wetenschappers—in het bijzonder criminologen, sociologen en ook artsen—hebben met hun vaak sociaal-deterministische theorieën een apparaat aangereikt om de eigen verantwoordelijkheid voor het eigen handelen te ontkennen en/of te ontlopen. En daarmee zijn we weer bij het begin, en het meest centrale thema: verantwoordelijkheid.

Conservatief?

Door zo sterk de nadruk te leggen op enerzijds de vrije wil en individuele verantwoordelijkheid en het ongeloof in de goedheid

van de mens en anderzijds in het algemene gebrek aan Beschaving, wordt Dalrymple graag—en met steeds meer enthousiasme—omarmd door Conservatieven die een gelijkaardige afkeer hebben van een te grote overheid en een elite die gelooft in de maakbaarheid van de samenleving.

In zijn recenter werk werpt Dalrymple, die echter geen partijpolitieke bindingen heeft, steeds vaker Conservatieve (met kapitaal) en conservatieve visjes uit. Door zijn anekdotische benadering en casuïstiek, puttend uit zijn eigen ervaringen, leest hij ook erg vlot en kennen zijn standpunten een veel groter bereik dan die van pakweg Roger Scruton, toch Groot-Brittanniës *leading conservative* filosoof.

Gevraagd naar zijn maatschappelijk-politieke positie, antwoordt Dalrymple ook steeds vaker dat hij 'wellicht' wel een Conservatief is, 'in die zin dat ik behoud net zo belangrijk vind als ontwikkeling. Je moet je realiseren dat je deel uitmaakt van een historisch continuüm. Als je je op geen enkele manier verbonden voelt met het verleden, waarom zou iemand in de toekomst zich verbonden voelen met jou?' Wie hier het basiselement van het conservatisme van stamvader Edmund Burke in ziet, zit er niet ver naast...⁷

Zijn stukken krijgen overigens steeds meer weerklank—Bart De Wever verwijst vaak naar hem, en Nederlandse politici van de rechterzijde hanteren steeds vaker zijn verantwoordelijkheidsdiscours of zijn uitvallen tegen het morele relativisme. Daarbij krijgt hij opvallend genoeg slechts weinig tegenkating, tenzij in *De Volkskrant* van ex-PvdA'er en huidig SP-sympathisant Marcel van Dam, die eerder al graag de degens kruiste met die andere conservatieve onverlaat, Pim Fortuyn.⁸

Beschaving

Wie kennis wil maken met Theodore Dalrymple, duikt best in zijn satirische ideeënroman *De filantroop*. Een magistraal kleinood dat de belangrijkste ideeën over verantwoordelijkheid, goedheid, misantropie en conservatisme kernachtig samenvat in de woorden van ene Graham Underwood uit het Engelse Eastham, gewezen huisvestingsambtenaar in een achterstandsbuurt. Underwood is een seriemoordenaar. 'Het monster van Eastham', zo genoemd door de media, zit in de gevangenis wegens de moord op vijftien mensen wier lijken hij heeft begraven in zijn achtertuin.

Underwood heeft geen last van wroeging. Integendeel, hij is trots op zijn daden, die hij weldaden noemt voor de samenleving die hem dankbaar zou moeten zijn omdat hij komaf heeft gemaakt met alvast vijftien sociale profiteurs uit de onderklasse, mensen zonder respect voor de samenleving of zichzelf.

De filantroop is opgevat als een apologie waarin Underwood zich ontpopt tot een ethische moordenaar die enkel nutteloos uitschot⁹ heeft uitgeschakeld, dat op kosten van de gemeenschap leeft. Zoals gezegd: die gemeenschap zou hem dan ook dankbaar moeten zijn, maar is dat in feite niet, ergo zijn gevangenschap.¹⁰ Politiek gevangenschap, zo noemt de moordenaar het.¹¹

De filantroop is een zeer leesbare sofistieke apologie van de seriemoordenaar die in feite de draak steekt met het moderne morele denken. Dalrymple heeft de slechtste persoon die je kunt indenken proberen veranderen in iemand met een hoog moraal. 'Kwaad weest gij mijn goedheid', wat toch achter heel wat modern moreel denken schuilt, is daarbij een centrale stelling.

Dalrymple noemt het boek 'een geweldige mogelijkheid de dominante progressieve moraal op de hak te nemen, die misdaden en wangedrag al te gemakkelijk terugbrengt op het resultaat van maatschappelijke achterstelling.'¹² Daarin is hij met verve geslaagd!

De filantroop werd al uitgegeven in 1996 in Groot-Brittannië, en pas in 2007 vertaald naar het Nederlands. Toch heeft het niets aan actualiteit ingeboet, en blijft het een kernachtige samenvatting van Dalrymples stellingnamen. Zoals zijn alter ego Underwood zegt: de zonde zit in de mens zelf. Zoals Dalrymple in zijn essays, schetst de seriemoordenaar Underwood een uiterst deprimerende opsomming van huiselijk geweld, verkrachting, zelfmoord, criminaliteit, prostitutie, schoolverlating, verslaving aan alcohol, hard drugs, gokken en televisie.¹³ Mensen aan de zelfkant van de samenleving zijn géén slachtoffers van sociale en economische omstandigheden, de daders en slachtoffers 'kiezen zelf om te falen'.¹⁴

Underwood noemt zich een filantroop, maar is in feite een misantrop¹⁵, die zelfs niet meer gelooft dat een terugkeer naar meer Beschaving, een oplossing kan bieden voor de in zijn slachtofferrol wettelende onderklasse.

Uitkomst?

Geeft Dalrymple ook voorstellen van oplossingen voor de onderklasse, het ontlopen van verantwoordelijkheid en het gebrek aan

Beschaving? In feite niet, neen, of toch geen concrete.

Hij vervalt steevast in hetzelfde discours, dat—hoe treffend en boeiend ook—stilaan een cirkelredenering wordt. Daders en slachtoffers van mistoestanden moeten worden doordrongen van hun individuele verantwoordelijkheid en schuld. 'Ze moeten opnieuw hun eigen lot zelf in handen (leren) nemen en de verantwoordelijkheid en schuld niet langer afschuiven op anderen.'¹⁶ Immers: 'niemand is schuldig als iedereen schuldig is. En zo is ook niemand verantwoordelijk als iedereen verantwoordelijk is'.¹⁷

Dalrymple wijst op allerhande breuken, barsten en verzakkingen in de samenleving, maar geeft zelf toe dat hij geen bouwplan heeft voor een noodzakelijke verbouwing. Het beroepen op de verantwoordelijkheid van mensen die die in feite steevast ontlopen en het hopen op een beschavingsréveil zijn te makkelijke, te vrijblijvende én te licht wegende suggesties, die geen zoden aan de dijk zetten.

Zal onze samenleving dan verder ten onder gaan aan het verraad van de intellectuelen, aan cultuur- en moreel relativisme, aan een gebrek aan hiërarchische cultuuruitingen en humanistische beschavingsidealen? Dalrymple is daar alvast van overtuigd.

Bibliografie (Nederlandstalige boeken)

- *Leven aan de onderkant. Het systeem dat de onderklasse in stand houdt.* Spectrum, 2004, 272 pp, 90-274-9917-9
- *Beschaving, of wat er van over is.* Nieuw Amsterdam, 2005, 352 pp., 978 90 468 0004 0.
- *Drugs. De mythes en de leugens.* Nieuw Amsterdam, 2006, 160 pp., 90 468 0148 9
- *De filantroop. Testament van een seriemoordenaar.* Nieuw Amsterdam, 2007, 175 pp., isbn 978 90 468 0256 4.

1 <http://www.opinio.nu>

2 Jurgen Boel, in: <http://www.goddeau.com/content/view/4175>.

3 'Ik beschrijf hoe mensen echt zijn' in *Trouw*, 14 nov. 2005.

4 'U bent verantwoordelijk voor uw keuzes. Bart De Wever in debat met de Vereniging waar armen het woord nemen' in: *De Morgen*, 28 april 2007.

5 Uit de voorstellingsbrochure van de Leerstoel Louis Mertens van de Lesius Hogeschool met het Overlegcentrum voor Ethiek, dd. 3-4 mei 2007: 'Culture & Society – Betrayed by the Elite? Theodore Dalrymple'. Dalrymples lezing

en omkaderende bijdragen van o.a. Bart Patyn, Arnold Burms, Bart De Wever en Herman de Dijn verschijnt einde 2008 bij Uitgeverij Pelckmans.

6 *Beschaving, of wat ervan over is*, pp. 15-16.

7 'Ieder moet staan voor wat hij doet', in: *Trouw*, 1 dec. 2007.

8 Zie ook http://www.youtube.com/watch?v=tMxS_xSKuJU.

9 'met de kracht van een beer, het brein van een kip en de moraal van een hyena' – *De filantroop*, p. 137.

10 'De samenleving kon hun geen opleiding geven; de samenleving huisvestte hen in omstandigheden die ongeschikt waren voor menselijke bewoning; de samenleving gaf hun geen werk en drukte hen voortdurend in de marge van een karig bestaan. Maar toen ze eenmaal dod waren, weende de samenleving en knarste ze met haar tanden. Met welk recht spreekt de samenleving dan een oordeel over mij uit?' – *De filantroop*, p. 170.

11 *De filantroop*, p. 172.

12 'Ieder moet staan voor wat hij doet', in *Trouw*, 1 dec. 2007.

13 Naar de opsomming en samenvatting in Jos de Mul, *De domesticatie van het noodlot*, Pelckmans-Klement, 2007, p. 222.

14 *Leven aan de onderkant*, p. 117.

15 'De mens is een ploert. Het is een oplichter, een dief, een leugenaar, een zwijn, een idioot, een bedrieger, een pluimstrijker, een vrouwenmishandelaar, een sukkel, een vandaal, een lomperik, een ignoramus, een boerenkinkel, een leegloper, een imbeciel, een bullebak, een lafaard, een dronkenlap, een zwendelaar en een hypocriete jammeraar, kortom: uitschot.' – *De filantroop*, p. 117.

16 Jos de Mul, *O.c.*, p. 226.

17 *Leven aan de onderkant*, p. 127.

Brak en Merel

Gaston Durnez

Luisteren naar Hubert van Herreweghen

Er zijn maar weinig dichters die hun eigen werk zo goed kunnen voordragen als Hubert van Herreweghen. Ik heb het hem vaak horen en zien doen en ik sta er nog altijd in bewondering voor. Hij is op 16 februari zowaar 88 geworden, maar als hij zijn verzen leest, klinkt hij nog altijd als in zijn jonge mannenjaren. Dat bewees hij op de plechtigheid ter ere van zijn grote prijs van de Vlaamse provincies.

Hij stond daar als de vroegere radioman voor de microfoon en ik dacht: Als het nodig is, kan hij het ook nog met zijn blote stem. Hij had een papiertje in de hand. Een controlepapiertje, natuurlijk. Ik weet zeker dat hij zijn gedichten uit het hoofd kent en dat zijn geheugen niet wankelt. Terwijl hij de verzen zegde, keek ik vooral naar zijn rechterhand. Die speelt altijd een grote rol. Hubert spreekt een beetje met zijn rechterhand. Zij maakte kleine gebaren, alsof zij de woorden even vast houdt en afrondt. Zij beweegt ook mee op klemtoon en ritme van de zin. Ritme is voor hem altijd belangrijk geweest. Zonder ritme bestaat een gedicht voor hem niet. Dat is zijn bezwaar tegen nogal wat hedendaagse verzen, vooral uit het Noorden: zij kunnen geen toon houden.

Ik zat ook, ("met gewarige oren", zou hij zeggen, te wachten naar zijn typische woorden en klanken. Zij kwamen vlug. Zij volgden hem in zijn spoor, als een "brak" die langs een "wak" loopt met een "tak". Hij legt de nadruk op die korte woorden, zij moeten knallen of kraken. Hij houdt daar van. In het dagelijkse leven is hij geen hondenliefhebber, hij weert ze af als ze naar hem toekomen, maar hij koestert het begrip "brak", als een beeld voor de dichter, hijzelf, die altijd rusteloos op zoek is, niet naar een onderdak maar naar een geur die hem zal brengen waar hij moet zijn. Hij is een dichter met een bestemming.

Commentaar gaf hij dit keer weinig op wat hij ons ten gehore bracht. Hij hield zich in. Het zou hem die middag te ver hebben

Vivat Academia 138

gevoerd. Want achter menig vers van hem zit een lang verhaal, ook als het maar een kwatrijn is. (Hij maakt veel kwatrijnen, ik denk dat hij een van onze grootmeesters in het aartsmoeilijke genre is). Toch scheen hij even een achtergrondverhaal kwijt te willen. De zeven regeltjes van een zijner jongste gedichten riepen voor hem een dramatische oorlogsherinnering op.

In mei 1940, bij de Duitse inval in België, behoorde Van Herreweghen tot de talrijke jonge lieden die door de regering werden opgeroepen zich naar de Westhoek en vandaar naar Frankrijk te begeven, in de mening dat zij maar als een werfreserve voor het leger zouden kunnen dienen. Op een bepaald moment zat hij met vrienden in een schuilkelder waarvan hij even de valdeur kon openen om ergens in de belegerde stad wat eten en drinken te gaan zoeken. Na zijn terugkeer, daagden Duitse soldaten op die aanstalten schenen te maken om de jongelui neer te schieten. Die ervaring leidde, vele jaren later, tot het korte gedicht "Toestand". Op het eerste gezicht kun je daar geen verband met de oorlogssituatie in leggen. Het verhaal is verdwenen en het verhaal schijnt met een woordspeling over de poëzie te beginnen

Alles, alles is gedicht,
waar we slapen, staan en lopen.
Als het scheel wordt opgelicht
valt er licht op ons gezicht,
even gaat de toestand open
om wat brood en wijn te kopen.
Dan wordt alles weer gedicht.

Van Herreweghen kan als een meesterlijke tekenaar een anecdote, een beeld, tot de essentie terugbrengen en er betekenis aan geven of op een ander plan heffen. Hij ziet een merel lange tijd doodstil in een linde zitten, "de kop in de krop gestopen", als wintermoe Plotseling beweegt de zwarte vogel, "met een slag van de wind opwaarts gedragen". Dan vliegt hij, "zoals wij hopen namaals te ontwaken". . . In enkele slotwoorden maakt Van Herreweghen van de zwarte prent een paaskaart, een verrijzenisgedicht.

Dit vermogen leverde hem de grote bewondering op van meer dan één plastische kunstenaar. Harold van de Perre brengt hem daarmee zelfs in de buurt van Pieter Bruegel. In zijn recente indrukwekkende boek over "Bruegel, ziener voor alle tijden", waarin hij de plastische taal van de schilder ontleedt, citeert Van de Perre de dichter meer dan eens. Het gedicht "Merel op bevroren Pasen" leest hij, terwijl hij kijkt naar "De jagers in de sneeuw", en hij herkent er het penseel van de schilder in.

Als wij in onze literatuur naar een echte Bruegeliaanse auteur willen zoeken, met een gelijkaardige kleur en geest als de schilder, dan moeten wij volgens Van de Perre vooral naar Streuvels kijken, maar hij aarzelt niet, ook Van Herreweghen te noemen. Bij de motto's van zijn boek voegt hij een zin uit een van diens gedichten : " Tak op de juiste wijze krom".

Je kon aan het gezicht van de grijze poëet zien, dat het hem plezier deed. Hij ging er op de juiste wijze recht bij staan.

Over de auteurs

Lic. Karl Drabbe is historicus (KU Brussel en KU Leuven). Hij is redacteur van het politieke maandblad *Doorbraak* en politiek.net. Professioneel is hij (educatief) uitgever bij Uitgeverij Pelckmans.

Gaston Durnez is sinds 1945 actief als journalist en publicist, voornamelijk bij de krant *De Standaard*, waarvan hij ook de geschiedenis schreef. Hij publiceerde meerdere bundels met cursiefjes, evenals een biografie van Felix Timmermans.

Mr Drs Frank Judo is hoofdredacteur van *Vivat Academia*.

Dr Dirk Rochtus doceert internationale politiek aan de Lessius Hogeschool in Antwerpen en aan de UA. Hij publiceerde veel over Duitse politiek, onder andere in *Internationale Spectator* (Clingendael Instituut), en als co-editor het boek *Zicht op Duitsland* (Garant, Leuven/Apeldoorn 1994) en als auteur *Zwischen Realität und Utopie. Das Konzept des 'dritten Weges' in der DDR 1989/90* (Leipziger Universitätsverlag, Leipzig 1999).

Prof. Dr Frank Thevissen studeerde communicatiewetenschappen aan de VUB, waar hij in 1993 promoveerde. In de periode 1994-2008 doceerde hij toegepaste strategische communicatie aan diezelfde universiteit.

Activiteitenkalender

Zaterdag 26 april 2008

Algemene Ledenvergadering 'Betere Academici' (Leuven)

► Antwerpen

<http://vvacademici.org/VVA-Antwerpen.html>
Jan van Reeth, sirati@belgacom.net
Evelien Lust, evelien.lust@telenet.be

Dinsdag 8 april 2008

De actualiteit van de barok door André De Laet

Zondag 20 april 2008

Bezoek aan de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal met beklimming van de zuidertoren

Dinsdag 29 april 2008

Wat doet de burger met het recht? door Prof. em. Jean van Houtte

Dinsdag 13 mei 2008

Economische rol en toekomstperspectieven van de luchthaven in de Antwerpse Regio door Eddy Cleirbaut, in de Antwerpse luchthaven te Deurne

Zaterdag 31 mei 2008

Taptoe *Geel en Kasterlee* met bezoek aan Sint-Dimpna Gasthuis-museum

► Brugge – Oostkust – Houtland

<http://users.telenet.be/vva-brugge>
Leo Derynck, leo.derynck@skynet.be
Eric Vienne, vva.brugge@telenet.be

Donderdag 17 april 2008

Quizavond

Hemelvaartsweekend (1 t/m 4 mei 2008)

Een verrassende verkenning (Sedan en omgeving)

Woensdag 14 mei 2008

Fietstocht

Zaterdag 31 mei 2008

Bezoek aan de Matongé-wijk (Brussel)

Woensdag 11 juni 2008

Fietstocht

► Brussel

<http://vvacademici.org/VVA-Brussel.html>
Robrecht Vermeulen, robrecht@drvermeulen.com
Christiane Weyers, judo.weyers@belgacom.net

► Campinia

<http://users.telenet.be/vva-brugge>
Jan Goris
Jaak Peeters, peeters.jaak@telenet.be

► Klein-Brabant

<http://users.skynet.be/vva-kleinbrabant>
Wim Van der Donckt
Jan-Pieter Haems, janpieter.heams@scarlet.be

► Kortrijk

<http://vvacademici.org/VVA-Kortrijk.html>
Paul de Meester, mirodancreation@skynet.be

► Leuven

<http://members.chello.be/sf15013/VVA-Leuven>
Danny Blockmans
Peter Van Windekens, peter.vanwindekens@vvb.org

► Limburg

<http://users.telenet.be/vvalimburg>
Milka Tombal, vvalimburg@telenet.be
Ghislain Duchâteau, ghislain.duchateau@telenet.be

Dinsdag 15 april 2008 – 14.30u
Cultuurhistorisch bezoek St-Truiden met gids Flor Vanroye

Dinsdag 6 mei 2008 – 15u
Toneel "Mijn kleine oorlog" in CC-Hasselt

Maandag 19 mei t/m 22 mei 2008
4-daagse VVA-reis: *Elzas-Vogezes*

Zondag 8 juni 2008 – 14u
Fietstocht

Vrijdag 20 juni 2008 – 19u
Bestuursverkiezing en feestmaal

► Oostende

<http://users.telenet.be/vva-oostende>
Els Taelman, elstaelman@hotmail.com
Luc D'Hoore, suzannededuytsche@hotmail.com

Zaterdag 12 april 2008
Bezoek aan het kasteel Fr-Chantilly

10 – 12 mei 2008
Meerdaagse uitstap: *Reims en Troyes, anders bekeken*

Zondag 27 januari 2008
Nieuwjaarsmaaltijd, Yachtclub

Vrijdag 13 juni 2008
Actuele binnenlandse politiek door Prof. dr. Carl Devos

► Oost-Vlaanderen

<http://users.skynet.be/vvaovl>
Reinhart Verschoore, reinhart.verschoore@UGent.be
Walter de Gryze, walterdegryze@fulladsl.be

25 maart – 4 april 2008
Reis naar Marokko

Vrijdag 25 april 2008
Dropping

Zaterdag 24 mei 2008
Wandeling in De Panne

► Taxandria

<http://vvacademici.org/VVA-Taxandria.html>
Paul Verdurme, verdurme.bvba@scarlet.be
Tine van Dorpe, rudi.pelckmans@telenet.be

Het VVA ontstond begin vorige eeuw als groepering van regionale oud-studentenkringen en heeft tot doel:

- culturele en maatschappelijke vorming ;
- verspreiding van wetenschap en cultuur ;
- behartiging van de belangen van academici, in het bijzonder het universitair onderwijs en onderzoek en permanente vorming ;
- ijveren voor verdere Vlaamse ontvoogding en ont-plooiing van de Nederlandse cultuur.

Er zijn VVA-afdelingen in Oostende, Brugge, Kortrijk, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Taxandria, Klein-Brabant, Campinia, Brussel, Leuven-Hageland en Limburg.

Algemeen secretariaat

Rita WARDENIER

adres: Waversesteeweg 288, 1040 Brussel

gsm: 0472 89 33 99

fax: 02 412 42 00

e-mail: r.wardenier@hotmail.com

Administratief secretariaat

Mia CUYPERS

adres: Passendalestraat 1 A, 2600 Berchem

tel: 03 320 06 34

(op dinsdag, woensdag, vrijdag tussen 10 en 16 uur)

fax: 03 366 60 45

e-mail: vva@vvacademici.org